

УРОЖАЙ ПШЕНИЦІ СОРТУ ФАВОРИТКА В 200 Ц ЗЕРНА З ГЕКТАРА — РЕАЛЬНІСТЬ

Пшениця — найважливіша продовольча культура, яка вирощується практично в усіх країнах, де існує розвинуте землеробство, в широкому діапазоні кліматичних умов. Вона є фундаментом продовольчої безпеки людства, і тому питання підвищення її врожайності надзвичайно актуальне. Відомо, що у високорозвинутих країнах Європи (Велика Британія, Франція, Німеччина) середня врожайність озимої пшениці становить 60—80 ц/га. Але рекордні врожаї цієї культури завжди привертають увагу, оскільки дають змогу реально оцінити потенціал її продуктивності та знайти шляхи його найповнішого розкриття.

В цьому плані звертає на себе увагу матеріал, опублікований у газеті «Запорізька правда» (2 серпня 2012 р. № 112—113) під назвою «Двісті центнерів пшениці з гектара — не межа, — стверджує агроном і вчений Іван Бадулін» (автори статті Лідія Платонова та Юрій Зелінський). Нижче цитуємо текст у автorskій редакції.

«Загрубілі пальці Івана Васильовича тримають пшеничний колос: — Ось це сорт Фаворитка. Бачите, — він порахував уголос, — один, два, три... у колосі 22 колоски, а в кожному колоску по три зернини. Всього у колосі 66 зернин.

Цей сорт озимої пшениці агроном, кандидат сільськогосподарських наук Іван Бадулін посіяв навесні. Ростив із використанням мулу з Каховського водосховища та зрошення. Результат вражаючий: Фаворитка дала понад сто центнерів з гектара. А посіяна восени — понад двісті центнерів з гектара.

Ось які результати багаторічної копiткої роботи одержав Іван Бадулін на дослідній ділянці. «Запорізька правда» у квітні 2007 року вже писала про творчу співдружність учених Запорізької дослідної станції з агрофірмою «Алекс». На рахунок вчених і працівників агрофірми за п'ять останніх років додалися десятки сортів елітної пшениці. Зараз учасники співдружності працюють над технологією вирощування сортів пшениць в умовах зрошення. Зокрема, сорту Фаворитка — без добрив, із застосуванням мулу з Каховського водосховища.

— Великі вимоги до поливу пшениці. Його треба виконувати дуже грамотно, — ділився турботою вчений. — Якщо до трубкування полєш, то вся сила піде у кушування, а колосу не буде. З поливом треба влучити у ціль, як при стрільбі з лука. Перший полив треба робити після трубкування, другий — під час колоскування, третій — коли наливається зерно.

Озимий сорт пшениці Фаворитка (якщо вимерзла озимина, як сталося в аграріїв цього року) можна використати на весняній сівбі. Тільки врожай визріває на 20 днів пізніше інших сортів. Іван Васильович тому й запросив кореспондентів «Запорізької правди» на свою ділянку 31 липня, щоб показати стиглий колос Фаворитки під час жнив.

— А подивіться на цей колос, — запрошує Іван Васильович, — у ньому 72 зернини! Але стебло у цієї пшениці слабеньке, тоненьке, легко лягає на ґрунт. Давно відомо, що для стабільно високих врожаїв різні сорти краще змішувати. От вам і конкретний приклад — треба висівати на полі половину Фаворитки і половину остистої. Одна одну підтримає, а врожай буде спільним.

Погодні негаразди цього року примусили аграріїв згадати про зрошення. На останній сесії обласної ради депутати прийняли програму інвентаризації зрошувального господарства області. І це тільки початок майбутньої відновлювальної роботи. Врешті-решт, зрошення буде, а до нього вже й сорти пшениці є».

Дійсно, врожай зерна пшениці 200 ц/га — на перший погляд скидається на фантастику, але існує цілком реальне наукове підґрунтя для такого результату. В основі продуктивності рослинного організму лежить процес фотосинтезу, в результаті якого утворюється понад 90 % сухої маси рослини. Для того, щоби фотосинтез відбувався із максимальною інтенсивністю, рослина має бути забезпеченою водою, збалансованим мінеральним живленням і світлом. Однак для отримання високої зернової продуктивності пшениці одного лише фотосинтезу замало. Потрібно, щоби органічні речовини, утворені в листках, належним чином були розподілені між іншими органами рослини із спрямуванням максимально можливої їх частки у зерно. Генетично запрограмовані розміри колоса, кількість у ньому колосків і зерен визначають генетичний потенціал продуктивності сорту, а інтенсивність фотосинтезу листків протягом вегетації забезпечує повноту його реалізації.

У досліджах вченого-агронома І.В. Бадуліна всі ці чинники знайшли оптимальне поєднання. З одного боку — науково обґрунтований штучний полив, мул з Каховського водосховища, багатий на макро- і мікроелементи, а також на ростові речовини, нарешті теплий і сонячний клімат Запорізької області забезпечили високу інтенсивність фотосинтезу. З іншого боку — вдалий вибір сорту Фаворитка із надзвичайно високим генетичним потенціалом продуктивності. Цей та інші сорти, зокрема Смуглянка, Золотоколоса, створені в Інституті фізіології рослин і генетики під керівництвом академіка НАН України Героя України В.В. Моргуна, в реальних умовах виробництва останніми роками забезпечили отримання рекордних за всю історію України врожаїв зерна у 120—131 ц/га. Як бачимо, штучний полив може підняти цю планку ще вище.

Відомо, що за оптимізації всіх чинників в умовах фітотрону за майже цілодобового інтенсивного освітлення рослини пшениці можуть демонструвати зернову продуктивність, яка у перерахунку на гектар теоретично становитиме 500-600 і більше центнерів. Це свідчить про високі резерви фотосинтетичного апарату культури.

У своїх роботах академік НАН України В.В. Моргун із колегами узагальнив світовий досвід отримання рекордних врожаїв пшениці за виробничих умов. Так, в останні 15—20 років у низці країн світу (Велика Британія, Нова Зеландія, тощо) були отримані врожаї зерна озимої пшениці у 150—160 ц/га. Деякі з цих випадків були навіть занесені до Книги рекордів Гіннеса. Слід наголосити, що ці врожаї були отримані за надзвичайно високих рівнів мінерального живлення, зокрема азотного, та доброго вологозабезпечення, зумовленого особливостями місцевого клімату.

З метою впровадження в Україні світового досвіду отримання максимально можливих врожаїв пшениці при Інституті фізіології рослин і генетики створений «Клуб 100 центнерів». Вже понад 30 базових господарств Інституту з року в рік вирощують високі врожаї (90—130 ц/га) сортів пшениці, створених в Інституті.

Досвід І.В. Бадуліна з отримання на дослідних ділянках врожаю пшениці в 100 ц/га при весняному посіві та 200 ц/га при осінньому ще раз засвідчує, що за оптимізації умов живлення, вологозабезпечення та правильного вибору сорту можливо і необхідно вирощувати високі врожаї.

Політика нашого уряду, спрямована на розширення площ зрошуваних земель, та наявність високоінтенсивних сортів пшениці з великим генетичним потенціалом продуктивності будуть сприяти нарощуванню валових зборів зерна цієї стратегічно важливої для України культури.

© 2013 р. Д.А. КІРІЗІЙ